

Орлов Ю.В., доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ТА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Події останніх років наочно продемонстрували практичну потребу у забезпеченні функціонального зближення кримінологічної практики та політичного управління. Їх вибіркова, однак, системна інтеграція - вимога часу, що виражається у необхідності синхронізації діяльності публічної адміністрації, інших політичних акторів зі складовими системи протидії злочинності, поширення інституційних компонентів останньої на сферу політичних взаємодій, забезпечивши тим

самим представництво у ній інтересів суспільства в криміногенній безпеці. Реалізація означених завдань має здійснюватись на базі науково обгрунтованої стратегії.

Стратегія - це програма, що має в своїй основі проектування політичних дій та оволодіння ключовими факторами політичної ситуації з метою досягнення панування в якій-небудь сфері інтересів. Панування ж є однією з форм домінування, яка означає можливість здійснення волі всередині певного соціального порядку, навіть всупереч спротиву. Стратегія інтеграції політичної й кримінологічної практики, таким чином, може мати на меті або реалізацію через політичну систему і з використанням можливостей її активних суб'єктів програм у сфері протидії злочинності, досягаючи домінування у ній, або ж навпаки - реалізацію через систему протидії злочинності програм політичної експансії. Звісно, останній варіант в країнах ліберальної демократії відкидається, адже по суті відображає інквізиційну чи-то комерційну (корупційну) спрямованість кримінальної юстиції. Однак для повноти наукового дослідження його також не слід відкидати, в тому числі і з метою ранньої діагностики утвердження (реінкарнації) популістського політичного режиму в Україні. Разом з тим, такий напрям інтеграції варто розглядати не як суть кримінологічної, а як суть політичної стратегії, що унеможливорює широкоформатний аналіз у межах кримінологічної науки.

Наріжним каменем стратегії інтеграції політичної та кримінологічної практики є планомірне проведення в життя нових форм і методів протидії злочинності, спектр яких має розширюватись за рахунок використання інструментів політичного управління.

Наразі для України, на нашу думку, оптимальною є антикризова партнерська стратегія інтеграції політичної та кримінологічної практики за європейсько-континентальною моделлю. Разом з тим, не дивлячись на суттєву її специфікованість, щільний зв'язок зі стратегією забезпечення національної безпеки, вона за визначенням та призначенням є кримінологічною стратегією. Остання, як правовий феномен,

характеризується низкою ознак: по-перше, становить систему теоретичних положень, сукупність політико-правових ідей, розрахованих на довгострокову перспективу; по-друге, визначає загальну орієнтацію діяльності щодо протидії злочинності, фундаментальні цілі і довгострокові завдання, основні напрями цієї діяльності; по-третє, виходить із вимог системи об'єктивних законів у сфері протидії злочинності [1, с. 497-499]. Варто також погодитись і з О. М. Литвиновим у тому, що в кримінологічній стратегії можливо виділяти чотири аспекти, урахування яких дозволяє при організації та здійсненні протидії злочинності не втрачати ознак перспективності і разом із тим не допускати суб'єктивістських і волюнтаристських рішень. Перший аспект кримінологічної стратегії полягає в тому, що визначається її кінцева мета у формі світоглядної позиції з питань призначення, ролі, місця і методів протидії злочинності. Другий аспект пов'язаний із визначенням контуру політичного курсу держави у сфері протидії злочинності на даному конкретному історичному етапі розвитку суспільства. Третій аспект стосується її цільових настанов на конкретній стадії розвитку, четвертий - у рамках певного періоду [2, с. 378]. Погоджуючись із вченим, можливо виділити наступні найбільш узагальнені риси антикризової стратегії в сучасній Україні.

1. *Генеральною метою* вказаної стратегії є стабілізації показників криміногенної обстановки до показників докризового періоду та закладення кримінально-превентивного політико-кримінологічного потенціалу для ефективної деструкції визначальних складових детермінаційного комплексу злочинності в Україні.

2. *Світоглядною основою* вказаної стратегії має стати ідеологія антикриміналізму у поєднанні з ліберально-гуманітарною філософією на базі утвердження національних інтересів у сфері забезпечення прогресивного розвитку людського потенціалу, територіальної цілісності й незалежності держави. Це, в свою чергу, передбачає імплементацію ідеології антикриміналізму у структуру політичних ідеологій. При чому антикриміналізм, вочевидь, в силу своєю специфікованості не може претендувати на роль повноцінної політичної ідеології. Це

- ідеологія-рух, яка, втім, здатна втілитись в інституційній основі практично всієї політичної системи.

3. Напрями партнерства спеціалізованих суб'єктів протидії злочинності з політичними акторами:

1) відновлення державного суверенітету на тимчасово окупованих та непідконтрольних українській владі територіях України;

2) локалізація та подальша нейтралізації загрози кримінального сепаратизму, тероризму, діяльності незаконних воєнізованих, збройних формувань;

3) стабілізація політичної ситуації й кримінологічної обстановки в регіонах в цілому та на звільнених у майбутньому територіях, зокрема;

4) блокування розпалювання ворожнечі на національному підґрунті;

5) протидія політичній корупції;

6) деструкція синтетичних корпоративно-політичних утворень, зниження ступеню впливу великого капіталу на спрямованість державної політики;

7) блокування розвідувально-підривного впливу на політичну систему в Україні з боку іноземних суб'єктів (держав, міждержавних, міжнародних об'єднань тощо).

Спектр заходів, спрямованих на реалізацію кожного з наведених напрямів є досить широким: від технічних заходів забезпечення інформаційної безпеки до правових заходів, спрямованих на обмеження деструктивного впливу окремих факторів генерації суспільної свідомості.

Підсумовуючи, зауважимо на тому, що запропоновані положення мають узагальнений характер. Кожна зі складових вказаної стратегії підлягає ґрунтованому опрацюванню, детальному описанню з визначенням вузлових тактичних елементів. Варто також зважати й на те, що їх застосування має чітко визначені цільові підстави. А тому зі зміною суспільно - політичного контексту, вони можуть варіюватися, почергово змінюватись, адаптуючись до соціальних запитів у сфері криміногенної безпеки.

Список використаних джерел

1. Современные проблемы и стратегия борьбы с преступностью / Науч. ред. В. Н. Бурлаков, Б. В. Волженкин. - СПб. : Изд. Дом С.-Петерб. гос. ун-та, 2005. - 592 с.
2. Литвинов О. М. Стратегія протидії злочинності / О. М. Литвинов // Вісник Асоціації кримінального права України. - 2013. - № 1 (1). - С. 377-387.

Кулакова Н.В., професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Сьогодні в умовах глобалізації проблема охорони об'єктів культурної спадщини набуває все більшого значення. Збереження та недопущення її незаконного вивозу з країни стала особливо актуальною у зв'язку сучасними процесами, оскільки об'єкти культурної спадщини та культурні цінності все частіше втягуються у торговий обіг.

За даними МВС України за 2001-2012 рр. було вчинено більше трьох тисяч злочинів, пов'язаних з викраденням антикваріату, творів мистецтва, з яких майже половину розкрито, а протягом 2013 р. всього посягань на художні, історичні та інші культурні цінності було вчинено - 36 кримінальних правопорушень, серед них найбільшу частину складають діяння, що були вчинені у квартирах і приватних будинках - 32, а за 2014 р. - 173, з них: в музеях, картинних галереях, виставкових залах - 2, у місцях відправлення релігійного культу - 25, у квартирах і приватних будинках - 146, завдана шкода складає - 249382 тис. гр., а протягом одинадцяти місяців поточного року було зареєстровано посягань на об'єкти культурної спадщини, а саме: незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті